

กัลยาณมิตร : คุณสมบัติผู้ให้การศึกษาแบบไทย

พล แสงสว่าง¹

บทนำ

ในปัจจุบันปัญหาของสังคมมีมากขึ้น ถ้าจะวิเคราะห์กันให้ถ่องแท้แล้ว ก็คงเกิดจากหลายสาเหตุ สาเหตุหนึ่งในหลายสาเหตุ คือ สถาบันการศึกษา ไม่ได้ใส่ใจปัญหาของนักเรียนเท่าที่ควร ครูมิได้เป็นที่พึ่งทางใจแก่เด็กมากนัก บางคนก็เป็นดังเช่นที่ ม.ล.ปิ่น มาลากุล (อมรา มลิตา, 2530) เขียนไว้ดังนี้

ผู้ใดสอนบทความตามหลักสูตร

คือผู้พูดตามตำรา กล้าขยัน

ส่วนผู้เฝ้าสร้างนิสัยให้ศิษย์ครัน

รู้ไว้เถิดผู้นั้นนั่นแหละ “ครู”

จะเห็นได้ว่าปัจจุบันครูเป็นอย่างนี้จำนวนมาก ผู้ปกครองทางบ้านก็โยนหน้าที่แก้ปัญหาคความประพฤติมาให้โรงเรียน โรงเรียนก็โยนไปให้ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายแนะแนวก็คงรับไม่ไหวเป็นแน่ (ถ้านักเรียนที่มีปัญหาทั้งหมดมาหาครูแนะแนว) แต่ความเป็นจริงแล้วเด็กก็ไม่ค่อยมาหาครูแนะแนว หรือผู้ให้การศึกษามากนัก (เพราะอะไรนั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องศึกษากันต่อไป) แต่คิดว่าสาเหตุหนึ่งในหลาย ๆ สาเหตุ คือ ผู้ให้การศึกษาขาดศิลปะในการให้การศึกษา ผู้เขียนคิดว่า การให้

การศึกษา มีอยู่ 2 แนวใหญ่ ๆ คือ แนวหลักวิชา การศึกษาสมัยใหม่ และแนวทางเดิมของทางศาสนา

ในบทความต่อไปนี้จะใช้หลักวิชาการศึกษาสมัยใหม่ ผสมผสานกับหลักการของศาสนาให้เป็นคุณสมบัติของผู้ให้การศึกษา โดยใช้หัวข้อธรรมที่เรียกว่า “กัลยาณมิตรตตา” หรือ “กัลยาณมิตร” เป็นหลักการสำคัญ

ความหมายของคำ

การศึกษา หรือการให้การศึกษา หรือการให้คำปรึกษา คือ กระบวนการช่วยเหลือของผู้ให้การศึกษา

กระบวนการช่วยเหลือ คือ การช่วยให้ผู้รับการปรึกษาสามารถ

- * สำรวจตนเอง
- * เข้าใจตนเอง
- * ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม
- * จัดการกับความคับข้องใจ ไม่สบายใจได้
- * เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
- * ปรับตัวได้
- * ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ
- * มีความสุข

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผู้ให้การปรึกษา คือผู้ที่ทำหน้าที่

- * อำนวยความสะดวก
- * เอื้ออาทร
- * ช่วยเหลือ
- * แนะนำแนวทาง

ให้เกิดกระบวนการดังกล่าวแล้วข้างต้น

องค์ประกอบของการช่วยเหลือมี

1. การสร้างสัมพันธภาพ
 - * ฟังอย่างตั้งใจ
 - * เอาใจเขามาใส่ใจเรา
 - * จริงใจ
2. การใช้ทักษะต่าง ๆ
 - * ทักษะการฟัง
 - * ทักษะการนำ
 - * ทักษะการสะท้อนกลับ
 - * ทักษะการเผชิญหน้า
 - * ทักษะการให้ข่าวสาร
 - * ทักษะการแปลความหมาย
 - * ทักษะการแก้ปัญหา
 - * ทักษะการตัดสินใจ
๓. มีขั้นตอนที่ดี
 - * การเตรียมการ
 - * การทำให้เกิดความชัดเจน
 - * การกำหนดโครงสร้าง
 - * การวางแผนร่วมกัน
 - * การปฏิบัติตามแผน
 - * การยุติการปรึกษา

คนที่สังคมต้องการ : “คนดี”

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมาย (2519) ของคนที่สังคมต้องการหรือ “คนดี” ไว้หลายทัศนะ

ดังนี้ (วัชรวิฑูระคำ, 2524)

1. คนที่มีความพอดี เข้าใจศักยภาพตามเป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง (มาสโลว์)
2. คนที่ทำอะไรได้เต็มประสิทธิภาพ (โรเจอร์)
3. คนที่มีความพอ (โคมบ์และสติก)
4. คนปกติธรรมดา (โซเบน)
5. คนที่สุขุมคัมภีรภาพ (แบร์รอน)
6. คนที่ชอบผจญภัยอย่างมีเหตุผล (รอยฮิท)

สรุปว่า คนที่สังคมต้องการ หรือ “คนดี” ควรเป็นดังนี้

1. เป็นตัวของตัวเอง
2. ยึดมั่นในพันธะผูกพัน
3. บังคับควบคุมตนเองได้
4. มีสมรรถภาพ ประสิทธิภาพ
5. มีความคิดริเริ่ม

โครงสร้างของคนดี

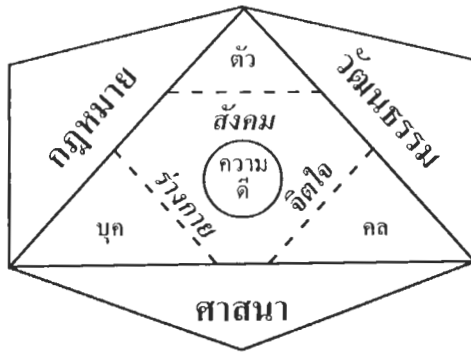
ตัวบุคคลประกอบด้วยสภาพ 3 อย่าง คือ

1. ร่างกาย
2. จิตใจ
3. สังคม

และจุดมุ่งหมายของทุกคนคือ “ความดี” หรือ “คนดี” การที่จะบรรลุความดีได้นั้นต้องอาศัยแนวปฏิบัติ 3 ทาง คือ

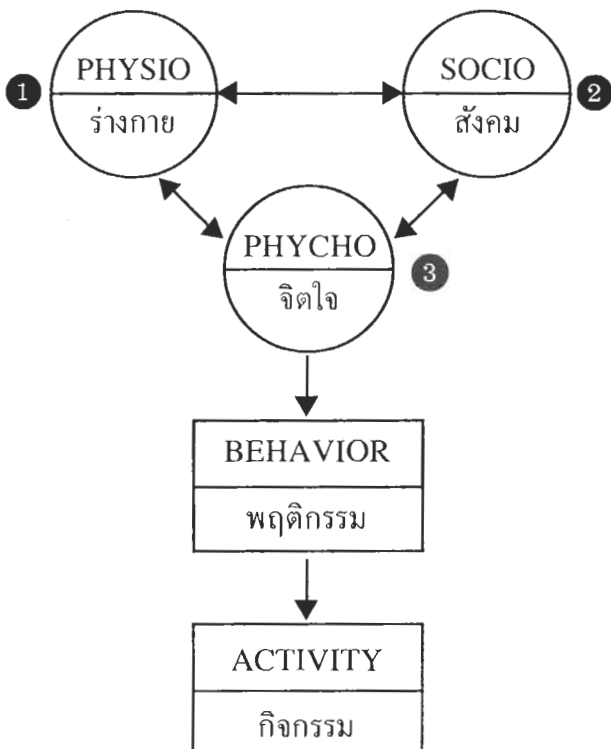
1. ทางกฎหมาย
2. ทางวัฒนธรรม
3. ทางศาสนา

ซึ่งเขียนเป็นโครงสร้างได้ดังนี้ (สุโท เจริญสุข,

ถ้าจะกล่าวให้เป็นลำดับก่อนหลัง ก็จะกล่าวได้ว่า
ความเป็นคนดีเริ่มจากศาสนา → วัฒนธรรม →
กฎหมาย ตามลำดับ ซึ่งจะคล้ายกับโครงสร้างของ
นักวิชาการสมัยใหม่ที่ให้เน้นด้านจิตใจก่อนในการ
ทำคนให้เป็นคนดี หรือแก้ปัญหา ดังนี้

1. รักษาจิตใจของเขาให้สบายเสียก่อน
 2. ตรวจเช็ครักษาทางร่างกาย
 3. ปรับทางด้านสังคมของเขาให้ดีขึ้น
- ดังโครงสร้างต่อไปนี้ (หลุย จำปาเทศ, 2535)

ถ้าเปรียบเทียบ 2 โครงสร้างดังกล่าวก็จะมีจุดดี
จุดเด่นกันคนละอย่าง ต้องนำมาผสมผสานกัน
จึงจะมีประสิทธิภาพ

3 คำถามก่อนจะเป็นผู้ให้การศึกษา

ก่อนจะก้าวเข้ามาเป็นผู้ให้การศึกษา
ควรตั้งคำถาม 3 ข้อ ถามตัวเองเสียก่อนดังนี้

1. ตัวเองสบายดีอยู่หรือ?

อารมณ์ อุดมการณ์ ทศนคติ บุคลิกภาพ
ความรู้ความสามารถ ทักษะ วุฒิภาวะ สุขภาพของ
ตัวเองเป็นอย่างไร?

2. รู้จักคนดีอยู่หรือ?

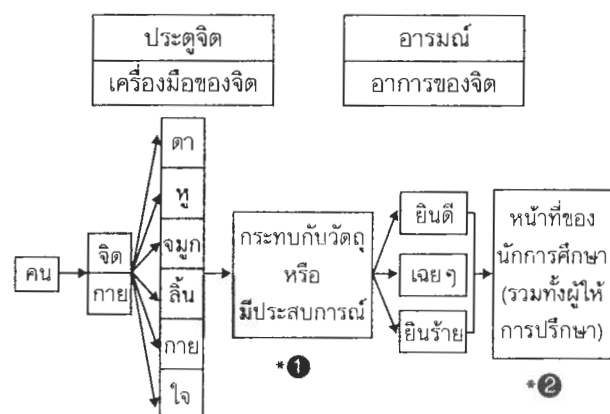
ธรรมชาติของคน ขนบธรรมเนียม
ประเพณี วัฒนธรรมของคน จิตใจของคน อารมณ์คน
การศึกษาของคน รู้จักดีแล้วยัง?

3. ทำงานนี้ได้หรือ?

ต้องทำลายปมปัญหาและพัฒนาศักยภาพ
ของคน เพราะเขาไม่เป็นตัวของตัวเอง และพึ่งตัวเอง
ไม่ได้ ทำได้ไหม?

ถ้าตอบคำถาม 3 ข้อนี้ได้ก็สอบผ่านเป็น
ผู้ให้การศึกษาได้

หน้าที่ของนักการศึกษา (รวมทั้งผู้ให้การศึกษา)

(ที่มา : ดัดแปลงจากพระธรรมปิฎก พุทธศาสนกัณฑ์การแนะแนว)

นักการศึกษา (รวมทั้งผู้ให้การปรึกษา) ต้องทำหน้าที่ 2 อย่าง คือ

1. จัดการให้มีการกระทบ (ผัสสะ) หรือ ประสบการณ์ที่ดี
2. ขจัดความขินร้าย (อกุศลมูล) เพิ่มความขินดี (กุศลมูล) ให้แก่ผู้มารับการปรึกษา

คุณสมบัติของผู้ให้การปรึกษา

1. มีบุคลิกภาพเหมาะสม
2. มีทัศนคติที่ดี
3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
4. วุฒิภาวะทางอารมณ์เหมาะสม
5. มีจรรยาบรรณ

นี้เป็นแบบสากลทั่วไป เป็นคุณสมบัติพื้นฐาน

กัลยาณมิตร : คุณสมบัติผู้ให้การปรึกษาแบบไทย

คุณสมบัติของผู้ให้การปรึกษาเป็นบริการจาก “กัลยาณมิตร” ซึ่งมีหลัก หรือองค์ความประพฤติ 7 ประการ เรียกว่า ธรรม 7 ประการ ของกัลยาณมิตร คือ

1. น่ารัก
2. นำวางใจ
3. นำเจริญใจ
4. รู้จักพูดหรือพูดเป็น
5. รู้จักฟังหรือฟังเก่ง
6. แลกเรื่องลึกซึ้งได้
7. ไม่ชักจูงไปนอกเรื่อง

1. น่ารัก คำว่าน่ารัก เป็นบุคลิกภาพที่ชวนให้เข้าหา เด็กมีปัญหาเกิดความทุกข์ ก็อยากเข้าหาหรือเข้าไปปรึกษาเพราะว่าผู้ที่มีปัญหาก็คิดหาที่ปรึกษา เมื่อเห็นผู้ให้การปรึกษาที่มีคุณสมบัตินี้ ก็อยากจะเข้าไปปรึกษาด้วย คำว่า น่ารัก ในภาษา

บาลีเรียกว่า “ปิโย”

2. นำวางใจ ผู้ให้การปรึกษาต้องมีลักษณะที่น่าไว้วางใจ หนักแน่น นำเคารพนับถือ นำเชื่อถือ ทำให้รู้สึกว่ามีภัยอันตราย อบอุ่น มั่นคง ปลอดภัย ควรเข้าไปขอคำปรึกษาได้ ลักษณะนี้ภาษาบาลีเรียกว่า “ครุ”

3. นำเจริญใจ คือบุคลิกท่าทางต่างๆ ที่แสดงออกดูแล้วทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นผู้มีภูมิรู้ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาสูง เป็นคนมีการศึกษา พัฒนาคนดีแล้ว ผู้มารับการปรึกษารู้สึกภูมิใจที่ได้เข้าใกล้ชิด และเห็นว่าน่าเอาอย่าง คือชวนให้อยากปฏิบัติตาม ในทางภาษาบาลีเรียกว่า “ภาวนีโย”

4. รู้จักพูดหรือพูดเป็น เป็นลักษณะที่สำคัญมาก สามข้อแรกนั้นเป็นบุคลิกภาพที่จะทำให้เกิดการปรึกษา โดยนำมาสู่การพบปะและการทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป ผู้ให้การปรึกษาต้องรู้จักพูดให้เขากล้าที่จะแสดงออก กล้าระบายความทุกข์ หรือ สามารถที่จะแสดงออกซึ่งปัญหาอย่างชัดเจน โดยจะต้องช่วยให้เขารู้จักและเข้าใจปัญหาของเขาเอง ลักษณะที่เป็นนักพูดอย่างนี้ภาษาบาลีเรียกว่า “วตตา”

5. รู้จักฟังหรือฟังเก่ง หมายถึงความเก่งในการฟัง จับเรื่องได้ไวและชัดเจน มีความอดทนในการรับฟังปัญหา อดทนต่อการระบายความทุกข์ เพื่อจะได้รู้เหตุปัจจัย และคิดค้นวิธีการแก้ปัญหา โดยเฉพาะการรู้จักตัวเขาและปัญหาของเขาอย่างแท้จริง เป็นความสามารถที่เรียกในภาษาบาลีว่า “วจนกขโม”

6. แลกเรื่องลึกซึ้งได้ คือเมื่อมีปัญหาที่ยากหรือลึกซึ้งก็สามารถคลี่คลายให้เข้าใจได้ ในการแก้ปัญหา จะต้องพบกับปมและเรื่องที่ยากหรือลึกซึ้งอยู่เรื่อยๆ ผู้ที่ทำหน้าที่ให้การปรึกษาต้องสามารถอธิบายเนื้อหาเรื่องราวและคลี่คลายปมประเด็นต่างๆ ให้เห็นชัดเจน และเข้าใจได้ง่าย เป็นความสามารถในการปฏิบัติ

ที่เรียกว่า “คมภริญจ ถถ กตดา”

7. ไม่ชักจูงไปในทางที่ผิดหรือนอกเรื่อง
คือจะต้องมีทิศทางที่ชัดเจนในการให้การปรึกษา
โดยมีเป้าหมายและนำไปสู่จุดมุ่งหมายซึ่งจะแก้ปัญหา
ได้ด้วยวิธีที่ถูกต้อง อันนี้เรียกว่า “โน จฏฐาเน
นโยชเย”

รวมเป็น 7 ประการ เรียกว่า คุณธรรมของ
กัลยาณมิตร ซึ่งผู้ทำหน้าที่ให้การปรึกษาก็ควรมี
คุณสมบัตินี้

ยังมีลักษณะของความเป็น “มิตรแท้” ใน
พุทธศาสนาที่สามารถนำมาเป็นคุณสมบัตินี้ของผู้ให้
การปรึกษาได้อีก 16 ลักษณะ คือ

ก) มิตรมีอุปการะ คือ

1. ป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้ว
2. ป้องกันทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้
ประมาทแล้ว
3. เมื่อมีภัยเป็นที่พึ่งได้
4. เมื่อมีธุระช่วยออกทรัพย์สินกว่าที่
ออกปาก

ข) มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข คือ

1. ขยายความลับของตนแก่เพื่อน
2. ปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่งพราย
3. ไม่ละทิ้งเพื่อนในยามวิบัติ
4. ถึงแม้ชีวิตก็สละแทนเพื่อนได้

ค) มิตรแนะนำประโยชน์ คือ

1. ห้ามไม่ให้เพื่อนทำความชั่ว
2. แนะนำให้เพื่อนตั้งอยู่ในความดี
3. ให้เพื่อนได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
4. ช่วยแนะนำบอกทางที่ชอบที่ควรให้

ง) มิตรมีความรักใคร่ คือ

1. เมื่อเพื่อนตกอยู่ในยามทุกข์ก็ทุกข์
ด้วย

2. เมื่อเพื่อนอยู่ในความสุขก็สุขด้วย
3. ได้เคียงคนที่พูดดีเตือนเพื่อน
4. รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน

หัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้อง

ถ้าจะพูดให้ครบกระบวนการของการให้
การปรึกษา นอกจากจะพูดถึงคุณสมบัติแล้วต้อง
พูดถึงจุดหมาย กระบวนการและผลของการให้คำปรึกษา
ซึ่งจะพูดย่อ ๆ ดังนี้

จุดมุ่งหมาย ควรเป็นเรื่องประโยชน์ที่จะได้รับ
คือ

1. อัดตัดละ ประโยชน์ตน
 2. ปรัดละ ประโยชน์ผู้อื่น
 3. อุภยัตตะ ประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย
- กระบวนการ ควรจะเป็นเรื่องสัปปริสธรรม 7
ประการ และมรรค 8 ประการ

สัปปริสธรรม 7 ประการ คือ

1. ชัมมัญญาตา รู้จักเหตุ รู้หลักการ
2. อัถถัญญาตา รู้จักผล รู้ความ
มุ่งหมาย
3. อัถตัญญาตา รู้จักตน ภาวะ ฐานะ
ความสามารถ
4. มัตตัญญาตา รู้จักประมาณ
รู้ความพอดี
5. กาลัญญาตา รู้จักกาล รู้กาลเวลาควร
ไม่ควร
6. ปริสัจญญาตา รู้จักชุมชน ประเภท
วัฒนธรรม
7. บุคคัลัญญาตา รู้จักบุคคล นิสัย
ภูมิหลัง

มรรค 8 ประการ คือ

1. สัมมาทิฐิ เห็นชอบ

2. สัมผัสกับปะ ค้ำริชอบ
3. สัมมาวาจา เจรจาชอบ
4. สัมมาสัมมนตะ ทำชอบ
5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ
6. สัมมาวายามะ พยายามชอบ
7. สัมมาสติ ระลึกรชอบ
8. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ

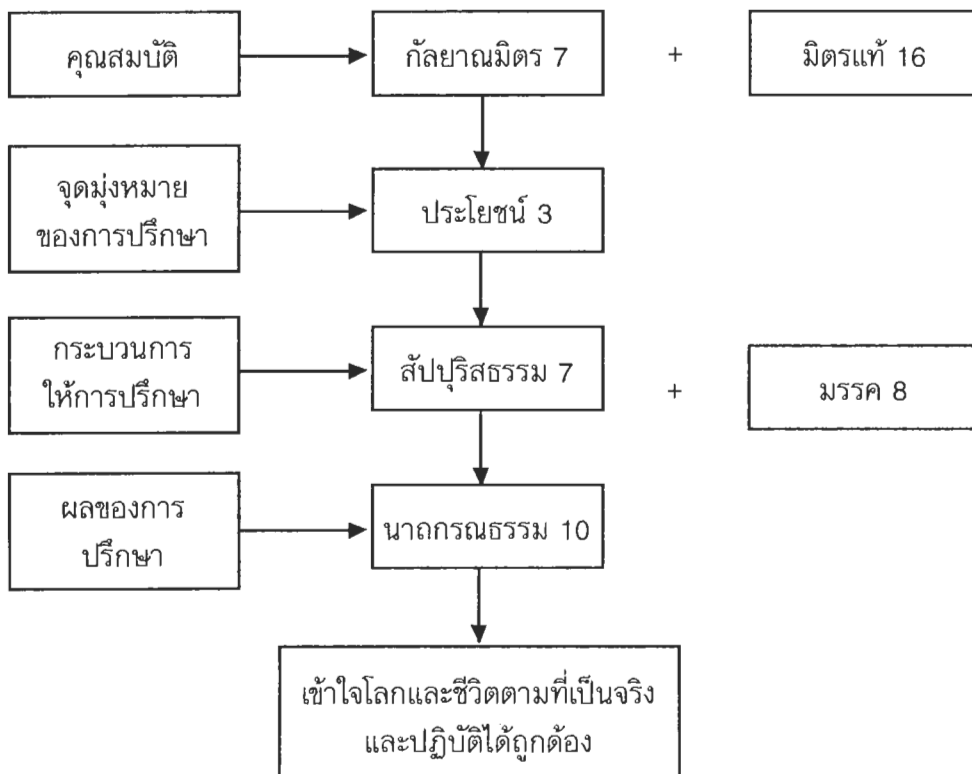
1. ศีล มีความประพฤติดี
2. พากุสัจจะ เล่าเรียน ศึกษามาก
3. กัลยาณมิตรตดา รู้จักคบคนดี
4. โสวัจสสตา พุดง่าย รับฟังผู้อื่น
5. กิงกรณียะสุทักขตา ขวนขวายกิจของ หมู่คณะ
6. รัम्मกามตา ใฝ่รู้และสร้างสรรค์
7. วิริยะ ขยันหมั่นเพียร
8. สันโดษ มีใจสันโดษ
9. สติ มีสติมั่นคง
10. ปัญญา มีปัญญาเหนืออารมณ์

ผลของการปรกษา

ควรจะเป็นเรื่อง “นาถกรรมธรรม” 10 ประการ เพราะถ้าทำได้ก็จะทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนได้ นาถกรรมธรรม 10 ประการ มีดังนี้

และสามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิกระบวนการให้การปรกษาแบบไทย

บทสรุป

ที่นำเสนอมาทั้งหมด ขอสรุปได้ดังนี้

ครู (ผู้ให้การปรึกษา)

- * ครูโง่ ศิษย์โง่
 ครูฉลาด ศิษย์ฉลาด
- * สิ่งที่ครูให้แก่ศิษย์นั้น
 ไม่จำเป็นต้องเป็นขนมหวานเสมอไป
 บางคราวยาที่แสนจะขมและเผ็ด
 ก็อาจทำให้ศิษย์สำเร็จการเรียนรู้ได้
- * การที่อาจารย์จะสอนศิษย์นั้น
 จะต้องมีจังหวะที่เหมาะสม
 เปรียบเหมือนผู้โยนก็มีจังหวะในการโยน
 เพื่อให้ผู้รับมีจังหวะรับได้
 มิฉะนั้นการโยนนั่นก็ไร้ประโยชน์
- * การกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ประทับใจศิษย์
 ย่อมทำให้ศิษย์ถือเป็นบทเรียนไปจนตาย
- * บุคคลใดตั้งใจจะเป็นครูสอนคนอื่น
 เขาเองควรมีความแคล่วคล่อง
 ในวิธีที่เหมาะสมนานาประการ
 ที่จะนำผู้อื่นเข้าถึงความสว่าง

สัจจาทันตะ, 2539

ผู้ให้การปรึกษา COUNSELOR

- * เมื่อกระจกสกปรก
 ด้วยฝุ่นละออง
 เป็นมือที่สะอาด
 ยื่นผ้าชุบน้ำที่สะอาด
 ให้เช็ดฝุ่นละออง
 จิตเดิมแท้ที่ประภัสสร
 ของเขาจะปรากฏออกมา

ความเข้าใจ

- * มาซิมายืนอยู่ในหัวใจฉัน
 รับรู้ ที่ฉันเห็น ฉันเป็น ฉันอยู่
 เป็นลมหายใจของฉัน
 เป็นเลือด เนื้อ ใจ กระดูก
 และจิต วิญญาณ ของฉัน

กัลยาณมิตร

- * DON'T WALK BEFORE ME,
 I MAY NOT LIKE TO FOLLOW.
 DON'T WALK BEHIND ME,
 I MAY NOT LIKE TO LEAD.
 JUST WALK BESIDE ME,
 TO BE MY FRIEND.
- * มือจับมือ
 ใจจับใจ
 "ไม่มีใครนำใคร
 สองคนเท่ากัน
 ผูกพันภายใน
 สองเราเข้าใจ
 ก้าวเดินไปพร้อมกัน

4 ถาด...ศักดิ์สิทธิ์ในการปรึกษา

1. มันเป็นส่วนนี้เอง
2. มันเป็นเรื่องธรรมดา
3. มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ
4. มันก็แล้วแต่...เหตุปัจจัย

เอกสารอ้างอิง

วัชรีย์ ชูวงศ์. (2524). จิตวิทยาแนะแนวและการให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ: จงเจริญการพิมพ์.

สัจจนันท์. (2539). วาตะเซ็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้อยทอง.

สุโท เจริญสุข. (2519). ประสบการณ์งานแนะแนวในโรงเรียนและวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.

หลุยส์ จำปาเทศ. (2535). การให้คำปรึกษาและแนะแนวเชิงจิตวิทยาสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

อมรา มลิตา. (2530). บัณฑิตที่แท้จริง. กรุงเทพฯ: สัมพันธ์พาณิชย์

